

1. SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER

1.1 Utvalgets mandat og arbeid

I møte 22. januar 2007 fattet LOs sekretariat følgende vedtak: "I tråd med det som ble varslet av LOs ledelse 17. januar, vil LO iverksette en uavhengig gjennomgang av den såkalte Yssen-saken. Gjennomgangen skal belyse alle sider av saken, og det skal gis tilgang til all relevant dokumentasjon i saken. Gjennomgangen skal foreligge så raskt som mulig". Den 29. januar 2007 nedsatte LOs sekretariat et utvalg bestående av advokat Jan Fougner som leder, og for øvrig av førstelagmann i Borgarting lagmannsrett Nils Erik Lie og advokat og professor dr. juris Kristin Normann til å forestå gjennomgangen. LO la ikke ytterligere føringer på utvalgets mandat enn det som ble vedtatt 22. januar 2007. Tolkning og avgrensning av mandat ble dermed overlatt til utvalget, og utvalget skulle selv foreta de avklaringer og knytte de kontakter som var nødvendige for å belyse alle sider av saken.

Utvalget startet umiddelbart sitt arbeid med gjennomgangen av saken og etablerte kontakt med de berørte parter samme dag som oppnevningen. Utvalget besluttet å avgrense sitt mandat på følgende måte: "Utvalget vil foreta en rettslig vurdering av hvorvidt det foreligger brudd på arbeidsmiljøloven eller annet relevant regelverk eller andre ulovfestede rettslige normer i forbindelse med Ingunn Yssens arbeidsforhold og fratredelse som internasjonal sekretær i LO". Utvalget tok videre stilling til de metoder de ville benytte for å belyse saken. Sentralt for utvalget sto hensynet til partenes rettssikkerhet. Fordi undersøkelsen kan få stor betydning for de involverte parter, var det nødvendig å legge gjennomgangen så nær opp til en domstolsprosess som mulig. Tvistemålslovens regler har således vært fulgt så langt de passer, dog slik at utvalget har hatt det fulle ansvaret for sakens opplysning. Dette har gitt fulle partsrettigheter både for Yssen, Valla og LO.

Utvalgets arbeid har bestått av dokumentgjennomgang, muntlige høringer med partene og/eller deres advokater til stede, en intervjuundersøkelse gjennomført av Right Management, bistand og rapport fra sakkyndige, e-postinnsyn og en kontakttelefon til utvalget. Utvalgets vurderinger bygger på dokumenter på om lag tusen sider, samt om lag femti timer med forklaringer fra parter og vitner. Utvalget har videre benyttet dr.med. psykoanalytiker Lars Weisæth og cand.med. spesialist i psykiatri Odd H. Hellesøy som sakkyndige i saken. Utvalget mener at det har mottatt det materialet som har vært nødvendig for å kunne ta stilling til de faktiske og rettslige spørsmål denne saken reiser.

1.2 Sakens faktiske bakgrunn

Yssen tiltrådte som LOs Internasjonale sekretær 1. september 2003. Hun og Valla hadde jobbet sammen i justisdepartementet i 1997 og kjente hverandre også på det personlige plan. Valla ønsket Yssen til stillingen i LO og investerte betydelig prestisje i å få henne ansatt. Partene har vært uenige om i hvor stor grad de administrative sidene ved jobben ble særlig vektlagt i ansettelsesprosessen. Nestleder i avdelingen hadde også søkt stillingen som internasjonal sekretær, og det oppsto tidlig en diskusjon mellom Yssen og Valla om fordelingen av styreverv og ansvarsområder i internasjonal avdeling. Det ble aldri foretatt noen formell avklaring av rollen mellom leder og nestleder, og Yssen følte at det ble lagt begrensninger på hennes rolle som avdelingsleder. Yssen har beskrevet at forholdet til Valla begynte å bli vanskelig allerede i november 2003, og at problemene i starten særlig besto i generelle beskyldninger om dårlig arbeid og påpekninger av behov for å endre væremåte. Yssen har forklart at hun mente Valla systematisk lette etter feil og mangler ved det hun

hadde levert og ved henne som person. Valla har forklart at hun på sin side ble klar over at Internasjonal avdeling ikke leverte godt nok i perioden etter at Yssen tiltrådte. Da Yssen ble gravid vinteren 2004, ble Valla skuffet over at hun ikke fikk nyheten først i LO. Yssen har fremholdt at Valla uttalte seg kritisk til hennes graviditet både ved en anledning sommeren 2004 og etter at hun kom tilbake fra fødselspermisjon. Fremleggelsen av en Fafo-rapport i september 2004 skapte en betydelig konflikt mellom Yssen og en annen medarbeider i Internasjonal avdeling på den ene side, og Valla og andre representanter fra LOs ledelse på den annen side. Enkelte av møtene om Fafo-rapporten ble opplevd svært ubehagelig av Yssen og den andre medarbeideren. Yssen gikk ut i fødselspermisjon 1. november 2004, og nestlederen ledet avdelingen i hennes fravær. Forholdet til Valla skal ha vært vanskelig i hele perioden frem til Yssen gikk ut i fødselspermisjon.

Etter fødselspermisjonen gledet Yssen seg over å være tilbake i LO og håpet forholdet til Valla skulle bedre seg. Det viste seg imidlertid etter kort tid at relasjonen fortsatt var meget vanskelig. Dette kommer tydelig frem for eksempel på et administrasjonsmøte i LO 14. september 2005 hvor en søknad til Norad skulle behandles. Yssen var som avdelingsleder forberedt på å presentere saken i møtet, og følte seg tilsidesatt da Valla ba om en pause i møtet for å hente nestlederen i Yssens avdeling slik at nestleder kunne presentere saken. På et administrasjonsmøte den 5. oktober 2005 begynte Yssen å gråte etter å ha fått kritikk fra Valla for manglende integrering av likestillingsperspektivet i en rapport om en globaliseringskonferanse i Finland. Yssen følte at Valla var ute etter å "ta henne". Valla mente hun ikke var sint og at hun behandlet Yssen på samme måte som andre avdelingsledere. Tre personer har bekreftet at Yssen gråt i dette administrasjonsmøtet. LOs bedriftslege har videre bekreftet at hun snakket med Yssen samme dag og at Yssen fortalte at hun i økende grad opplevde mobbing og trakassering fra Vallas side. I november 2005 reiste Valla til Cuba med en LO-delegasjon. Det var nestleder i Internasjonal avdeling og ikke Yssen som fikk delta på denne reisen. Både Yssen og andre i Internasjonal avdeling anså dette som en bevisst forbigåelse av Yssen. Valla mener sammensetningen av delegasjonen var basert på faglige hensyn og viser til at Yssen var i svangerskapspermisjon da reisen ble planlagt. I desember 2005 og januar 2006 hadde Valla og Yssen flere samtaler hvor Yssens prestasjoner i stillingen som Internasjonal sekretær ble tatt opp av Valla. Yssen har blitt observert gråtende etter noen slike samtaler. Yssen opplevde at møtene inneholdt beskyldninger om dårlig arbeid, manglende lojalitet, samt at hennes graviditet hadde gjort det vanskelig for Valla og LO. Valla har avvist at hun var skuffet over Yssens graviditet, men at hun og Yssen diskuterte utfordringen ved å ha små barn i en krevende jobb. I mai 2006 begynte Valla å bli stadig mer bekymret for situasjonen på Internasjonal avdeling. Hun innkalte derfor Yssen til samtaler om dette i mai og juni 2006. På et møte 8. juni har Yssen bekreftet at hun la seg flat for Vallas kritikk og at hun her uttalte at jobben ikke passet for henne. Yssen har oppgitt at den reelle begrunnelsen for denne uttalelsen var at hun hadde fått råd om å komme seg ut av LO, at hun på dette tidspunktet var for syk til å søke ny jobb og at hun trengte Vallas hjelp til å komme seg videre. Etter dette møtet oppsto det nye konflikter mellom Yssen og Valla i forbindelse med en kongress i Finland og hennes deltakelse på utenlandsreiser.

Yssen var gradvis blitt mer og mer nedkjørt og opplevde kritikken mot henne som gjennomgående usaklig, personrettet og ødeleggende for hennes muligheter til å gjøre jobben på en god måte. Personer som stod Yssen nær, var redd hun skulle bryte sammen. Yssen ble på ny innkalt til møte med Valla 14. august 2006. Yssen visste ikke hva møtet skulle handle om. På møtet tok Valla opp situasjonen i Internasjonal avdeling og jobbalternativer for Yssen. Yssen opplevde at Valla gav beskjed om at hun måtte slutte. Dette var særlig sårende fordi begrunnelsen var hensynet til at nestleder skulle få overta som Internasjonal sekretær. Yssen

skulle få andre muligheter i LO, men fant disse ikke interessante. Forsvarets Høyskole kom opp som en alternativ løsning, men det forutsatte at Yssen samarbeidet med nestleder om å lede avdelingen på en god måte ut året, og at hun 1. januar 2007 frasa seg stillingen som Internasjonal sekretær. Yssen kontaktet på dette tidspunkt en tidligere kollega fra Internasjonal avdeling. Denne personen ringte lederen av et av LO-forbundene, hvilket medførte at Yssen fikk et jobbtilbud den 14. august 2006. Yssen mener at dette jobbtilbudet holdt henne oppe i de påfølgende dagene. Hun ble imidlertid sykmeldt av sin fastlege 21. august 2006. Fastlegen har forklart at Yssen hadde stått under psykisk press over lang tid og at det var skjedd en til dels dramatisk forverring av Yssens helsetilstand på dette tidspunkt. Yssen hadde kontakt med LOs bedriftslege under sykmeldingsperioden, men var i en slik helsemessig tilstand at bedriftslegen bekreftet ovenfor LO at det ikke var forsvarlig å gjennomføre møter med Valla. Yssen ba i oktober 2006 om bekreftelse fra LO på at hun fikk permisjon med lønn for å gå på Forsvarets Høyskole som planlagt. LO ga ingen slik bekreftelse, men viste til at deltakelsen på Forsvarets Høyskole var en del av et helhetlig opplegg. Yssen engasjerte advokat Borgerud, og i Borgeruds brev av 20. november 2006 fremgår at årsaken til Yssens sykmelding er den behandling hun over tid har vært utsatt for av Valla. LOs advokat, Bleken, svarte på vegne av LO at beskyldningene var alvorlige og at det var maktpåliggende for LO å få oppklart grunnlaget for anklagene. Mandag 27. november skal advokat Bleken ha meddelt advokat Borgerud at Yssen ikke ville få permisjon med lønn for å delta på Forsvarets Høyskole. 30. november og 2. desember 2006 sto Yssens sykmelding omtalt i Dagens Næringsliv og konflikten tilspisset seg ytterligere. 15. desember 2006 oversendte advokat Bleken et notat fra Valla som omhandlet Yssens fungering i stillingen som Internasjonal sekretær. Yssen tok etter dette betenkningstid og advokat Borgerud meddelte at det var usikkert om hun orket å gå tilbake til stillingen i LO. Yssen sa etter dette opp sin stilling i LO i oppsigelsesbrev av 10. januar 2007. Oppsigelsen ble samtidig sendt VG som omtalte saken 11. januar 2007. Den 12. januar 2007 offentliggjorde LO en bearbejdet versjon av notatet av 15. desember 2006 som et tilsvarende på de beskyldninger Yssen hadde rettet mot Valla.

1.3 Utvalgets vurderinger

Utvalget har i sin vurdering tatt stilling til fem rettslige spørsmål:

- (i) om LO har sørget for at Yssen har hatt et fullt forsvarlig arbeidsmiljø, herunder særlig om Yssen ble trakassert av LOs leder Valla
 - (ii) om LO har oppfylt kravene til systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid
 - (iii) om LO har oppfylt arbeidsmiljølovens krav til konflikthåndtering
 - (iv) om offentliggjøring av Yssens oppsigelse 11. januar 2007 er rettsstridig
 - (v) om offentliggjøring av Vallas notat 12. januar er rettsstridig
- (i) Utvalget har vurdert Yssens påstand om at hun ble trakassert av Valla i forhold til arbeidsmiljølovens § 4-3, tredje ledd som angir at "arbeidstaker skal ikke utsettes for trakassering eller annen utilbørlig opptreden". Utvalget har lagt til grunn at trakassering-begrepet innebærer at det må foreligge negative handlinger av et visst omfang og varighet og at det må være en ubalanse i styrkeforholdet mellom partene. Subjektiv opplevelse av trakassering vil ikke være tilstrekkelig for å konstatere trakassering, og det må foreligge ytre kjennetegn av mer objektiv karakter. Utvalget har lagt til grunn at det gjelder et skjerpet beviskrav for å konstatere trakassering eller annen utilbørlig adferd. Ledere må tåle mer enn underordnede ansatte. Videre har utvalget i vurderingen tatt utgangspunkt i at LO-kulturen

preges av en tøff og direkte tone og at dette høyner terskelen for hva som kan regnes for å være trakassering. For utvalget har det imidlertid vært uproblematisk å skille mellom en tøff tone i en kamporganisasjon som ansatte må tåle, og uakseptabel adferd som klart overstiger den rettslige tålegrensen.

Utvalget har langt på vei funnet å kunne legge Yssens forklaring for utvalget til grunn. Den er detaljert, troverdig og støttes av sakens øvrige bevis, herunder en rekke vitneprov og forklaringer, medisinske funn og dokumentbevis. Dette innebærer at utvalget ikke har kunnet ta utgangspunkt i den forklaring Valla har gitt for utvalget. Etter utvalgets syn er Vallas forklaring dels preget av begrenset innsikt i, og forståelse av, hvordan hennes adferd påvirker andre, og dels av et forskjønnnet bilde av hva som faktisk har skjedd. Utvalget har konstatert at Yssen har blitt utsatt for en rekke negative handlinger fra Valla som i omfang og varighet er tilstrekkelig til å fastslå at det foreligger trakassering. De negative handlingene har bestått i uakseptabel adferd i en-til-en situasjoner, ydmykelser i møter og andre jobbsituasjoner, gjentatte og overdrevne beskyldninger om dårlig utført arbeid, tilsidesettelser i arbeidet som Internasjonal sekretær, negativt kontrollbehov, beskyldninger om illojalitet, kritikk av medieprofil og oversendelse av notatet av 15. desember 2006 på et tidspunkt da Yssen var sykmeldt. Utvalget anser det ikke tvilsomt at Yssen har blitt utsatt for trakassering eller annen utilbørlig opptreden i strid med arbeidsmiljølovens § 4-3, tredje ledd. Utvalget finner det heller ikke tvilsomt at det er Vallas ledelse av Yssen som har vært trakasserende. De legene som har undersøkt Yssen og uttalt seg i saken, har lagt til grunn at trakasseringen har påført Yssen helse- og funksjonssvekkelse.

Utvalget har løpende vurdert om det foreligger alternative forklaringsmodeller til det som er lagt til grunn for utvalgets konklusjon. I den forbindelse er det gjort medisinske undersøkelser av om det har vært særlige forhold på Yssens side som har påvirket hennes opplevelser av negative handlinger fra arbeidsgiver. Utvalget legger til grunn at Yssen er mer enn en alminnelig robust person som er i stand til å tåle påregnelige påkjenninger av et arbeidsforhold i en organisasjon som LO. Det foreligger ingen holdepunkter for eller opplysninger om andre forhold som kan ha forårsaket eller medvirket til Yssens helse- og funksjonssvekkelse, herunder f.eks. mestring av arbeidsoppgavene. Utvalget finner det derfor ikke tvilsomt at Yssens helsetilstand alene skyldes hennes arbeidssituasjon i LO. Utvalget har også vurdert om de vitneprov som støtter Yssens forklaring kan være farget av politiske eller personlige interesser knyttet til det særlige forhold at Valla er LO-leder, men utvalget har ikke funnet holdepunkter for dette.

(ii) Utvalget har videre vurdert LOs oppfølging av kravet til systematisk helse, miljø- og sikkerhetsarbeid ("HMS-arbeid") i arbeidsmiljølovens § 3-1. Utvalget har videre vurdert de plikter som følger av Samarbeidsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv. Utvalget har ikke foretatt en fullstendig gjennomgang av det systematiske HMS-arbeidet i LO som sådan, men har i lys av den aktuelle saken vurdert rutiner for å avdekke og rette opp tilfeller av trakassering, samt rutiner for oppfølging av sykefravær. Utvalget har funnet at LOs interne rutiner i forbindelse med håndtere sykefravær synes å være i tråd med de krav som er oppstilt i lov og som følger av at LO er en IA virksomhet. Utvalgets inntrykk er at det legges stor vekt på arbeidet med å håndtere sykefravær i LO. Utvalget vurderer imidlertid LOs systemer og rutiner for håndtering av konflikter, herunder i relasjon til trakassering eller annen utilbørlig opptreden, generelt som mangelfulle.

(iii) Utvalget har vurdert om LO har etterlevd arbeidsmiljølovens krav til konflikthåndtering. Utvalget mener kravet i arbeidsmiljølovens § 4-1 om et fullt forsvarlig arbeidsmiljø pålegger arbeidsgiver å opptre aktivt og håndtere konflikter på en forsvarlig måte. Valla har forklart at hun ikke oppdaget at det forelå en konflikt med Yssen før på et meget sent tidspunkt, og hun

har i en sammenheng uttalt at hun ikke forsto det før oppsigelsen til Yssen ble omtalt i VG 11. januar i år. Det er utvalgets syn at Valla og LO burde ha forstått at det forelå en konfliktsituasjon i alle fall fra og med 5. oktober 2005, da Yssen gråt på et administrasjonsmøte.

Utvalget vil også påpeke at det er uheldig at det ikke er ført referat fra medarbeidersamtaler og at tilbudet fra LO som arbeidsgiver på møtene 14. og 15. august 2007 aldri ble formalisert. Utvalget finner at LO ikke har ivaretatt hensynet til Yssens helse, miljø og sikkerhet, og at den håndtering av saken som har funnet sted fra LOs side er i strid med de krav som stilles til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø i arbeidsmiljølovens § 4-1.

Det er også utvalgets syn at flere ansatte i LO har brutt sin varslingsplikt i arbeidsmiljølovens § 2-3, annet ledd, bokstav d, som følge av at flere av de episoder som er trukket frem i vurderingen av trakasseringsspørsmålet er bevitnet av ansatte i LO, men aldri varslet verken til arbeidsgiver eller verneombud.

Det har blitt hevdet fra Yssens side at LOs manglende innvilgelse av permisjon med lønn for å gå på Forsvarets høyskole var en usakelig utøvelse av arbeidsgivers styringsrett. Utvalget har ikke funnet at det var usakelig utøvelse av styringsretten å nekte Yssen permisjon med lønn.

(iv) Utvalget har vurdert om Yssens offentliggjøring av sitt oppsigelsesbrev i forhold til varslingsreglene i arbeidsmiljølovens § 2-4. Det er ikke tvilsomt at Yssen varslet om et kritikkverdig forhold idet hun ble utsatt for trakassering. Utvalget har imidlertid funnet det mer tvilsomt om varslingen til media var forsvarlig. Det er etter utvalgets syn flere momenter som taler for at varsling til VG ikke var forsvarlig i henhold til arbeidsmiljølovens § 2-4, annet ledd. Yssen var på tidspunktet for varslingen bistått av advokat, hun hadde ikke underrettet verneombudet i LO og varslermotivet synes å ha spilt mindre rolle for Yssen. Utvalget har imidlertid funnet saken spesiell ved at Vallas maktstilling og LOs manglende systemer og kanaler for å gi uttrykk for intern misnøye, gjorde intern varsling vanskelig. Saken har i tillegg stor allmenn interesse. På denne bakgrunn har utvalget under tvil kommet til at varslingen var forsvarlig.

(v) Utvalget har til slutt vurdert om LOs offentliggjøring av Vallas notat 12. januar 2007 er i strid med de ulovfestede reglene om arbeidsgivers lojalitetsplikt og arbeidsmiljøloven forbud mot gjengjeldelse mot arbeidstakere som varsler om kritikkverdige forhold i en virksomhet. Det samme forhold er vurdert i henhold til personopplysningsloven og ulovfestede personvernregler. Utvalget har funnet at LO hadde et saklig behov for å kommentere kritikken fremsatt av Yssen offentlig. Utvalget finner imidlertid at LOs motytring hadde et innhold som både i mengde og relevans gikk lengre enn påkrevd, og at denne dermed var i strid med lojalitetsplikten og forbudet mot gjengjeldelse. Utvalget har i denne sammenheng funnet flere isolerte brudd på personopplysningsloven, men utvalget mener at disse bruddene ikke er rettsstridige når Yssen selv allerede hadde formidlet personopplysninger i det offentlige rom.